

ایران کجاست؟

=====

پیش از اینکه به پاسخ این سوال بپردازیم، باید بگوییم که دو ایران وجود دارد:

۱. «ایران کنونی و سیاسی»

به حیث یک «کشور» یا واحد سیاسی (کشور/دولت - ملت) که دارای «مرز» های مشخص جغرافیایی (مطابق نقشه و علامه گذاری بر روی زمین) و دارای شناسنامه و گذرنامه است، محصول اواخر سده نوزدهم و اوایل سده بیستم است. تمام کشور های امروزی در جهان که دارای همین مشخصات اند، محصول دو سده اخیر اند.

۲. «ایران کهن و تاریخی»

به حیث یک «قلمرو» یا یک ساحه جغرافیایی با «سرحدات» تخمینی کوهها، دریا ها و جھیل ها و بدون شناسنامه و گذرنامه. قلمروی تمام سلاطین، شاهان، امپراتوری ها، امرا و خلفای پیش از سده نوزدهم دارای همین مشخصات اند. به همین علت حاکمیت آنها بنام قوم، قبیله یا خانواده های ایشان (و بعضا بنام مناطق ایشان) نامیده شده (ماد ها، هخامنشی ها، ساسانی ها، اموی ها، عباسی ها، سامانیان، مغول ها، سلجوقیان، غزنویان، عثمانی ها، صفوی ها، درانی ها، قاجار ها و...) و قلمرو آنها به علت لشکر کشی های پیهم متغیر بوده است، یعنی گاهی گسترش یافته و گاهی کاهش. اکثریت نویسندگان و شعرای این قلمرو (پس از اسلام) حاکمان این قلمرو ها در پایتخت مختلف را (بخارا، هرات، غزنه، اصفهان، تهران، قندهار، کابل و...) شاهان ایران خوانده اند...

این حاکمان معمولاً برای تسخیر زمین ها لشکر کشی نمی کردند (چون مالکیت زمین اهمیت چندانی نداشت و از منابع زیر آن هم اطلاعی نداشتند)، بلکه آنچه اهمیت داشت، مردمانی (رعیت یا برده) بودند که برای شان جزیه (باج یا مالیه) بدهند، سکه های ایشان را (اگر داشتند) استفاده کنند و (در مناطق اسلامی) نام ایشان را در خطبه بگیرند. مفاهیم جغرافیایی یا نام های سرزمین ها، ممالک، مناطق، ولایات، شهر ها، روستا ها، کوهها، دریا ها و دشت ها دارای حدود معین (مطابق نقشه و علامه گذاری بر روی زمین) نبوده است. هنوز مفاهیم کشور/دولت - ملت نیز بوجود نیامده بود!

واژه «ایران» بار اول در کتیبه های اردشیر بابکان ساسانی (نیمه اول سده سوم میلادی، حدود ۱۸۰۰ سال پیش) دیده می شود که دربرگیرنده قلمروی در بین رود سند، بحر هند، دجله/فرات، کوههای قفقاز، بحیره خزر (کسپین)، جھیل ارال و جیحون/سیحون است. موصوف خود را شاه «ایران» می نامد. اما زمامداران بعدی زمانیکه قلمرو های بیشتری را تسخیر می کنند، خود را شاه «ایران و انیران» می خوانند. کتاب «شهرستان های ایرانشهر» در حوالی ۵۰۰ میلادی و «شهنامه فردوسی» در حوالی ۱۰۰۰ میلادی این محدوده ها را تصدیق می کند. اما از اینکه چرا آنها قلمروی خود را ایران و یا انیران (غیر ایرانی) می گویند، سندی در دست نیست. ولی پاسخ آن را می توان در منشای واژه ایران (اریا، ایبریا، اریبا، ایبریا و آریانا) جستجو کرد که مفهوم زبانی - فرهنگی دارد.

سترابو در اوایل سده اول از قول ایراتوستینز (۱۹۴ ق م یا حدود ۲۲۰۰ سال پیش) می گوید که آریانا در شرق به رود سند و در جنوب به بحر هند محدود است. شمال آن کوههای هندوکش تا کسپین است و غرب آن شامل پارتیا، کرمانیا و اصفهان است... اما خود سترابو می گوید که پارس و ماد در غرب و بکتیریا و سغدیانا در شمال نیز باید شامل آریانا باشد. زیرا «مردم این نواحی با زبان واحد، که لهجه های آن تفاوت های اندکی دارند، سخن می گویند»!

اویستای بلخیان (در حوالی ۳۰۰۰ سال پیش) و ریگویدای هندیان (در حوالی ۳۵۰۰ سال پیش) نیز مصداق این ادعا هاست. به این ترتیب واژه «ایران کهن و تاریخی» مفهوم زبانی - فرهنگی داشته و شامل تمام مردمانی می شود که در درازنای بیش از دو هزار سال در این محدوده (رود سند، بحر هند، دجله/فرات، کوههای قفقاز، بحیره کسپین، جھیل ارال و سیحون/جیحون) زیسته اند و زبان «پارسی» مهم ترین مشترکات فرهنگی آنها تا امروز بوده است.

اما امروز در قلمروی «ایران کهن و تاریخی» دهها کشور جدید و سیاسی (به شمول «ایران کنونی و سیاسی») با مرزهای معین و دارای شناسنامه و گذرنامه های مختلف بوجود آمده است. لذا تمام افتخارات «ایران کهن و تاریخی» مال کشور واحدی نبوده و افتخار مشترک تمام «کشور های جدید و سیاسی» است که در این حوزه تمدنی - فرهنگی بوجود آمده است!

امیدواریم «کشور های» این حوزه نیز به آن حدی از رشد سیاسی و معرفت فرهنگی برسند که روزی بتوانند این «مرز های» سیاسی را بردارند و مانند اتحادیه اروپا زندگی مشترکی داشته باشند...

به امید آن روز!

برای تفصیلات بیشتر به این مقالات رجوع کنید:

۱. به ادامه بحثی پیرامون نام های تاریخی و جغرافیای قدیمی سرزمین های آریایی ها، پارس، آریانا، ایران و خراسان در منابع قبل از اسلام. فبروری ۲۰۱۰

<http://www.khorasanameen.net/history/alalzar06.pdf>

۲. به ادامه بحثی پیرامون نام های تاریخی و جغرافیای قدیمی سرزمین های آریایی ها، پارس، آریانا، ایران و خراسان در منابع پس از اسلام. می ۲۰۱۱

<http://www.khorasanameen.net/php/pdf/alalzar02.pdf>

۳. آریانای جعلی و افغانستان خیالی. جنوری ۲۰۱۰

<http://www.khorasanameen.net/archive/history/alalzar05.pdf>

